

David Půchovský

UNesené

MARENČIN PT

David Púchovský

UNesené

*Príbeh dvoch rodín a mladého
novinára, ktorý vypátral tri slovenské
unesené deti v Maďarsku a Paname*

MARENČIN PT

Obsahová uzávierka textu knihy: 9. október 2015

Poďakovanie za fotografie patrí Martine Gajdárovej,

Ivane Zemanovej a denníku Nový Čas

(Petra Klímešová, Jozef Forro a kol.).

Viac informácií o knihe vrátane fotografií a videí nájdete na

www.unesene.sk

© David Púchovský, 2015

© Marenčin PT, spol. s r. o., 2015

Jelenia 6, 811 05 Bratislava

www.marencin.sk marencin@marencin.sk

Cover & Layout © Marenčin Media, s. r. o.

Jazyková úprava Linda Benkovičová

518. publikácia, 1. vydanie

ISBN 978-80-8114-577-3

Venované všetkým dobrým a zároveň statočným
ľuďom a môjmu dedovi Ľubomírovi Tvoríkovi,
ktorému som za mnohé vďačný, aj za to, aký som.

www.unesene.sk

Edičná poznámka

Mnoho ľudí, s ktorými som sa rozprával o oboch prípadoch únosov, o ktorých je táto kniha, nechápalo, ako sa môže jeden z rodičov dieťaťa stať jeho únoscom, a to dokonca aj v takej situácii, keď si ho zoberie v čase, keď so svojou druhou polovicou žije v manželskom zväzku a na dieťa majú obaja rovnaké právo. Z tohto hľadiska sú dôležité dva pohľady: trestnoprávny a občianskoprávny.

Na základe **trestnoprávneho aspektu** nemôže nikto označiť Abdela Hammida Hammida Issu a Andreja Gajdára za únoscov svojich detí. V čase uzávierky textu tejto knihy bol Abdel vyhostený zo Schengenského priestoru a súd sa odročil na neurčito. Gajdár bol v rovnakom čase neprávoplatným rozsudkom odsúdený za poškodzovanie cudzích práv na šesťmesačný nepodmienečný trest.

Prečo v tejto knihe teda píšem o unesených deťoch, o únosoch a celkovo o únosoch, keď právo hovorí inak? Odpoveď poskytuje Haagsky dohovor o **občianskoprávných aspektoch** medzinárodných únosov detí z roku 1980, ktorý v roku 1993 podpísalo Slovensko a v súčasnosti platí v sedemdesiatich deviatich krajinách sveta. Haagsky dohovor je základným nástrojom pri vyžiadaní uneseného dieťaťa do jeho domovskej krajiny a jeho sila sa použila v prípade Abdela (únos v Maďarsku) aj Gajdára (únos v Paname). Ak by niektorá z týchto krajín nepodpísala tento dohovor, dostať deti späť na Slovensko by bolo nemožné.

Dohovor nedefinuje pojem únos, avšak za „únos“ sa považuje každé neoprávnené premiestnenie alebo zadržanie dieťaťa, ak je porušením opatrovníckeho práva, ktoré nadobudla osoba, inštitúcia alebo iná právnická osoba buď spoločne, alebo samostatne podľa právneho poriadku štátu, na ktorého území malo dieťa svoj obvyklý pobyt bezprostredne pred premiestnením alebo zadržaním, a zároveň v čase jeho premiestnenia alebo zadržania sa toto právo aj skutočne vykonávalo buď spoločne, alebo samostatne, alebo by sa takto vykonávalo, ak by nedošlo k premiestneniu či zadržaniu.

Medzinárodného únosu sa dopustí rodič, ktorý bez súhlasu druhého rodiča premiestni dieťa do inej krajiny alebo ho zadrží v inej krajine a nevráti ho do krajiny obvyklého pobytu dieťaťa.

Predhovor

Čierna dodávka sa pristavila pri šedom, špinavom socialistickom paneláku niekde na strednom Slovensku. Bolo zamračené počasie, blížila sa búrka a hluk neďalekých bleskov varoval deti hrajúce sa s loptou, že je čas ísť domov. Svetlo bolo pre ne jediným orientačným bodom v čase a priestore. Mobily neexistovali, hodinky ležali rozbité dakde v pivniciach. Z dodávky medzitým vystúpili dvaja muži. Ne-nápadne pozorovali deti z diaľky a niečo si šepkali. Až to chvíľami vyzeralo, že na niekoho presne ukazujú. Boli trpezliví, nikam sa neponáhľali a vedeli, že táto ich taktika bude víťaznou. Keď konečne padla na betón prvá kvapka, potešili sa. Triumf bol nablízku.

O chvíľu akoby sa tmavé oblaky rozlomili na polovičku a začalo divoko liať. Deti sa rozutekali k svojim panelákovým bránam. Hlučná rana blesku vytrhla z oddychu všetky mamy. Keď uvideli lejak, ihneď vystrčili hlavy z okien, akoby im bolo jedno, že ďalšia rana blesku im môže uštedriť smrteľnú ranu. Materským krikom, ktorý by prehlušil aj hurikány, zvolávali deti domov. Aj tak už zutekali. Iba Ferko zaostával a kopal si do kamienka, akoby sa nechcel zmieriť s tým, že športovať sa už dnes nebude.

Odrazu sa kamienok premenil na veľkú futbalovú loptu. Nie, nebol to sen. Bola to krásna, čistá lopta, ktorú nikdy nevidel. Starší človek by povedal, že bola asi zo Západného Nemecka. Chlapec sa lopty ihneď chytil, ale muž v tmavom obleku pohotovo priskočil a vytrhol mu ju z ruky. Opýtal sa ho, či by takú chcel. Ferko pritakal. Muž mu ukázal čiernu dodávku, že tam ich má vo viacerých farbách. Chlapec zaváhal, ale keď videl prvú loptu, nechcel už žiadnu inú. Muža táto odpoveď neuspokojila. Loptu odhodil na zem, chlapca zdrapol na ruky a do dvoch sekúnd naskočil do dodávky, ktorá odfrčala. To všetko videla Ferkova mama, ktorá zbledla od hrôzy. Veľmi dobre vedela, čo jej synčeka čaká, keď si ho odvedla čierna sanitka.

Takto nejako vyzerala jedna z mnohých „urban legend“, t.j. mestských povestí, ktorých história siaha do čias komunizmu v Československu. Príbeh o čiernej sanitke, ktorá zo slovenských ulíc unáša deti a pravdepodobne ich ďalej predáva na orgány, zastihol ešte aj mňa, dieťa prvej polovičky 90. rokov minulého storo-

čia. Nevedno, do akej miery jej verili ľudia, od ktorých som sa o nej dopytal, ale ja ako dieťa som sa čiernej sanitky bál. Bola to výstraha, aby som sa nerozprával s cudzími ľuďmi a nebudaj im nenasadol do auta či nezobral si cukrík. Možno vďaka hrôzostrašne pôsobiacej atmosfére čiernej sanitky a záhadných ľudí som veľa-krát ako malý sladkosti od susedov z paneláku odmietol. Tí sa len na tejto mojej vlastnosti pobavili.

Keď som sa úplnou náhodou ako začínajúci a mladý novinár dostal k prípadom unesených slovenských detí, po čase som si spomenul na príbeh o čiernej sanitke. Na rozdiel od mestskej povesti, prípady, o ktorých som čítal a zisťoval viac, boli pre slovenské matky realitou. Po ich deti si neprišla žiadna čierna sanitka ani záhadní muži. O zmysly života ich pripravili najbližšie osoby – vlastní manželia. Jedného dňa si po deti jednoducho prišli a už ich nevrátili späť. Ani jedna z nich pritom nemala poňatia, či sú nažive, kde sú a či neskončili ako deti z povesti o čiernej sanitke. Predajom na orgány.

Zatiaľ čo čierna sanitka pre mňa ako dieťa vzbudzovala hrôzu a rešpekt, teraz sa tieto pocity premenili na zhnusenie, zúfalosť, hnev, beznádej, ale aj odhodlanosť, motiváciu a túžbu. Na samom začiatku som sa postavil proti dvom únoscom, ktorých som znenávidel, ale stoj čo stoj som im chcel poraziť. Bez toho, aby si to uvedomili, začal som pomaly vnikať do ich životov, do ich myslí, do ich zmýšľania, do ich zvykov, do ich minulosti, súčasnosti aj budúcnosti. Stali sa mojím druhým ja, mojím kamarátom, nepriateľom, partnerom na rozhovory. S jedným z nich som v tomto čudesnom zväzku žil tri mesiace, s druhým o takmer štyrikrát dlhší čas. Po celý jeden rok, celých tristošesťdesiatpäť dní, nebol jediný deň, keď by som na jedného z nich nepomyslel a nezačal premýšľať ako oni.

Vždy som neznášal nespravodlivosť a sledovaním káz únosov slovenských detí to vo mne vrelo. Milujem výzvy a hlavne také, ktorých sa nikto nechce chytiť, pretože ich považuje za nezdolateľné. Možno preto sa ku mne únosy dostali úplnou náhodou a možno preto som ich neodmietol a začal na nich pracovať od prvého dňa, hneď ako to bolo možné. Predtým by mi nikdy nenapadlo, že sa z novinára stane pátrač, teda novinár-pátrač, keďže novinárčina ma živila a pátranie prebiehalo predovšetkým na úkor vlastného voľného času.

Keď som sa po návrate unesených detí Gajdárovcov vrátil po prvýkrát do redakcie, jeden z mojich nadriadených, Hubert Vavro, ktorého si budem vždy veľmi vážiť, mi pogrataloval a povedal: „Toto sa žiadnemu novinárovi v Strednej a možno celej Európe nikdy nepodarilo. Mal by si o tom napísať knihu.“

O napísaní tejto knihy som uvažoval už predtým, ako som počul jeho slová, ale práve tie ma v tom utvrdili. Cieľom nasledujúcich strán nie je žiadne hľadenie si vlastného sebavedomia a ega. Veď ešte predtým, než som sa do oboch prípadov

pustil, vedel som, že aj keď sa mi ich podarí dotiahnuť dokonca, v mojom živote nedôjde k zásadnej zmene. Nikto mi nedá tisíce, auto, byt, nikto ma nezvolí za prezidenta. Žijeme na Slovensku, v krajine obmedzených možností. Netrápilo ma to. Ja som chcel úprimne a z celého srdca pomôcť nevinným deťom. Ich matky sa každý deň mohli pozeráť na glóbus, prstom na mape chodiť po viac ako dvoch stovkách krajín a hovoriť si, že možno je moje dieťa tu, alebo tu, alebo tu a tak ďalej. Existuje vôbec zúfalejší pocit ako to, keď viete, že vaše dieťa žije, ale neviete, kde je. Úmrtia detí sú neopísateľnými tragédiami, ale podľa mňa je rovnakou, možno horšou tragédiou únos. Je to ako doživotný trest. Tisíce mám po celom svete svoje ratolesti už nikdy neuvidia, a deti rastú, rastú a zabúdajú, že ich kedysi mali.

Aby som bol úplne korektný, používanie slova mama neznamená, že mamy sa únosov nedopúšťajú. Je to rarita, ale pre mňa vždy hrá prím to, kto je podľa zákona vinným a kto nie. Zákon taktiež nepozná pojmy únosca, ak hovoríme o rodičovi, ktorý si niekam zobral svoje dieťa. Ak sa druhému rodičovi neozýva, nastáva problém, ale únoscom sa nikdy nestane. Pre mňa sú takíto ľudia únoscovia. Tak hovorí môj vlastný zákon. Aj FBI má svoj vlastný rebríček desiatich najhorších rodičovských únoscov.

Možno to, že som k obom prípadom pristupoval úprimne, bez vedľajších zámerov a záujmov o svoj vlastný zisk, prispelo k tomu, že sa skončili návratom celkovo troch detí na Slovensko do rúk ich mám. Odvtedy nielenže verím na osud, ale verím aj v to, že úprimnosť viery je základom každého úspechu. Najdivokejší je príklad z lotta. Ak tipujúci naozaj úprimne verí vo výhru, jackpot získa. Nie je však ľahké nadobudnúť taký stav mysle. Ja som sa o to zo zábavy mnohokrát pokúšal, ale vyhral som maximálne päť eur. Jednoducho moja viera v úspech nebola tak čisto a nevinne úprimná, ako mala byť. Peniaze boli, nie sú a budú, hovorí moja mama a ja s ňou súhlasím. Ak by mi niekto dal na stôl jackpot a núkal by mi ho za výmenu týchto troch detí, nikdy by som na to nepristúpil. Ich šťastné a bezpečné detstvo je pre mňa najväčším jackpotom.

Písal som, čo cieľom knihy nebolo. Akú má mať pridanú hodnotu? Chcel som prostredníctvom nej opísať všetkým bláznivý rok, ktorý som prežil, do najmenších detailov. Ak by som si to totiž nechal iba pre seba, nikto by mi to možno nikdy neuveril. Už potom, čo sa objavili články o vypátraní detí, mnohí čitatelia Nového Času a aj čitatelia iných médií nechceli tomu uveriť. Naznačovali, že ma tam poslala slovenská vláda, polícia či tajné služby. Ja som len nad tým smial, aj keď ma to mohlo rozzúriť. Viac ako uznanie čitateľov bola pre mňa dôležitá vďačnosť matiek. Zabával som sa hlavne pri zmienke o tajnej službe. V redakcii mi párkrát hovorili, že som „siskár“ – vďaka mojej schopnosti vypátrať takmer kohokoľvek, čo sa týkalo aj rôznych ďalších článkov.

Chcem preto čestne v tejto knihe vyhlásiť, že na vypátraní som sa podieľal sám, bez pomoci štátnych zložiek, ale zato s výraznou pomocou iných civilných osôb, ktoré som v daných situáciách potreboval. Mená niektorých z nich a ich úlohy v prípadoch som zámerne upravil, aby som nijakým spôsobom neohrozil ich bezpečnosť. Už to, že mi boli ochotní pomôcť, často v absolútnom nervovom vypätí z toho, že niečo pokazia, je ich najväčším darom. Tiež som cielene zmenil opis niektorých mojich pátracích metód. Čo by bolo pre ďalších únoscov lepšie ako detailný návod, ktorý by som im poskytol? Takýmto zločincom nepravem nič iné, len to, aby sa trápili ďalej a žili s vedomím, že po nich niekto ide. A ten niekto bude možno úplne obyčajný človek ako ja, ale s rovnakými metódami a postupmi. Potom ani jeden z nich nebude mať šancu. Keď si niekto z nich prečíta moju knihu, tak sa mu bude možno ťažšie zaspávať. Aj to je jej cieľ. Žiadny kriminálnik oddnes už nebude spať ako v bavlnke. Nech sa páči, prečítaj si, ako môžeš skončiť vďaka obyčajnému chalanovi.

Kniha nie je len akýmsi výsmechom všetkých zločincov, ale aj varovaním pre tých, ktorí nad únosom premýšľajú. Únos je najhoršie riešenie, ktoré bez debaty prináša utrpenie pre celé rodiny a v najhorších prípadoch aj celé generácie. Vždy existujú ďalšie možnosti. Rovnako ako keď nejaká moja pátracia metóda zlyhala a ja som si myslel, že únoscu nikdy nenájdem, tak sa vždy objavila ďalšia cesta.

Želal by som si, aby táto kniha zároveň aj zmenila imidž bulvárnych novín u niektorých ľudí. Keď vidím, že tzv. pseudointelektuáli nedokážu oceniť ani prípady únosov, na ktorých mi pomáhali aj ďalší členovia redakcie, a stále si budú o bulvári hovoriť svoje, je mi až zle a pýtam sa, prečo sú natoľko obmedzení. Snáď vďaka mojej knihe pochopia, že bulvár neznamená automaticky zlý ako ani seriózne noviny neznamenajú automaticky dobrý.

Súčasťou knihy je aj web www.unesene.sk, o ktorom píšem viac informácií v poslednej kapitole. Má slúžiť predovšetkým ako doplnok knihy o informácie, videá a fotografie, ktoré sa do nej nezmestili.

V poslednom rade verím, že sa z tejto knihy stane hmatateľný dôkaz toho, že nič nie je nemožné. Stačí chcieť, úprimne veriť a tvrdo na tom pracovať. Vtedy sa vám splnia aj najdivejšie sny, o ktorých by ste si nepomysleli, že budú niekedy realitou. Niekto možno vyhrá jackpot, niekto možno vypátra unesené dieťa.

Pracovať v redakcii denníka Nový Čas som chcel odjakživa. Toto bulvárne periodikum som si vybral už počas štúdia na Univerzite Komenského v Bratislave, kde som päť rokov drel lavice na katedre žurnalistiky. Zatiaľ čo mnohí moji spolužiaci hovorili o rozhlase, súkromných televíziách, mienkotvorných denníkoch a iných ďalších tzv. serióznych periodikách, ja som bol jedným z mála, ktorý sa uberal najbulvárnejším smerom. Možno to bolo tým, že som mal zväčša iné názory ako väčšina mojich rovesníkov, alebo možno za to mohol pocit, ktorý som mal z Nového Času. Nevidel som v ňom iba „klebetárium“ plné správ o slovenských celebritách, či baštu klamstiev, alebo neoverených informácií. V Novom Čase som videl politickú nezávislosť a slobodu tvorenia akýchkoľvek článkov bez hraníc, čo by mi asi noviny z druhej strany barikády neponúkli.

Nie, nechcel by som sa dotknúť žiadnych novinárskych exkolegov. Tých, ktorí si svoju prácu robia čestne a na základe žurnalistických princípov, si vážim a nemám proti nim nič, veď všade vo svete sa veľa médií rozdeľuje podľa svojej politickej orientácie. Len tu na Slovensku sa každý snaží byť nezávislý, čo pôsobí vtipne a pre mňa odpudzujúco. V Novom Čase som získal skutočnú garanciu nezávislosti aj tým, že roky patrili zahraničnej firme, neskôr spojeným vydavateľstvám zo Švajčiarska a Nemecka Ringier Axel Springer. Pre nich viac ako získavanie politikov na svoju stranu pozitívnymi článkami bol prvoradý zisk. Biznis je biznis, a keď v médiách ide iba o peniaze, je to oveľa lepšie, než keby malo ísť o cieľené a manipulačné názory. Preto som politiku znenávidel a písať o nej sa mi veľmi nechcelo. Existovali pre mňa vždy životne dôležitejšie témy a oblasti, ktorým som sa chcel venovať. Priznám sa, že som sa istý čas pohrával aj s vrcholom bulvárnej žurnalistiky, a to písaním o celebritách. Túto myšlienku som hneď zavrhol. Niežby to boli nejaké šokujúce zistenia špinavej práce redaktorov, to skôr by som sa necítil dobre vo svete šoubiznisových párty a falošných úsmevov na všetky strany. Poznámka na okraj – celebrity bulvár naozaj milujú a nie sú si vzájomnými nepriateľmi.

Po tom, čo som tri roky v online redakcii Nového Času praxoval ako študent, nastúpil som na trvalý pracovný pomer na pozíciu redaktora pre oddelenie Tip od vás a oddelenie Tému dňa. Bola to novoutvorená pozícia, ktorou som prešiel

v histórii novín vlastne iba ja. V skutočnosti to nebolo až také ľahké sa tam dostať. Musel som si to trochu vydobýť. Keď sa môj nástup na TPP stále predlžoval a bol už august, začal som štrajkovať a nechcel som už ani len vypomáhať s webom novín, čo som robil celé tri roky. Našťastie sa ľady pohli a vtedajší šéf webu Martin Pastierovič mi dal šancu a presadil ma do redakcie. Za mnohé cenné rady, vďaka ktorým ma z redakcie nevyhodili počas skúšobnej doby, vďačím práve jemu.

Moje pracovné úlohy sa teda po nástupe na túto „rozdzvojenú“ pracovnú pozíciu rozdelili na dve časti. Doobeda som mal spracovávať čitateľský tipy a poobede vypomáhať s tvorbou Témy dňa hneď na úvodných dvoch stranách denníka. Pravdepodobne som si nikdy neuvedomil, akú zodpovednosť som týmto krokom získal. A zároveň aj moc. Veď úvodné dve strany najčítanejšieho denníka nevynechá ani jeden masový čitateľ bulváru. Dostal som moc rozhodnúť, čo si človek po prečítaní titulnej strane pozrie v novinách ako prvé a ako ho to naladí na ďalšie strany. Možno je aj dobré, že som sa nad tým takto nikdy aktívne počas písania článkov nezamýšľal. Mohlo mi to uškodiť a udrieť do hlavy. Rád zostávam pri zemi. Vždy som pracoval zodpovedne a aj keď sa vyskytli nejaké chyby, neboli nikdy mojím zámerom. Až počas tohto procesu a množstva hodín v redakcii som si uvedomil, že sa moje očakávania z Nového Času naplnili.

Je to síce bulvár, ale bulvár automaticky neznamená šoubiz. O celebritách a iných postavičkách sa denne píše na troch až piatich stranách. Zvyšok je spravodajstvo. Samozrejme, že je písané bulvárnym štýlom, ale to neznamená, že si píše ktokoľvek čokoľvek bez overenia, bez názoru odborníkov či bez mnohonásobnej kontroly. Správy sa v bulvári spracúvajú inak, ale v konečnom dôsledku majú za úlohu informovať pravdivo podobne ako správy v tzv. serióznych médiách. Rozdiel je len v štylistike, dĺžke textu a výbere slov. Rovnako ako iné denníky, aj Nový Čas informuje napríklad o vojnovom konflikte na Ukrajine. Zatiaľ čo iné denníky tejto téme môžu ponúknuť možno väčší rozsah, my sme museli vždy všetko vtesnať na menší priestor, pretože si to tak želal náš čitateľ. To nám nebránilo ísť na polostrov Krym len pár dní pred referendum o pripojení k Rusku. Nikto z ostatných denníkov tam v tom čase okrem nás nebol. Aj o tomto by som dokázal napísať ďalšiu knihu. Určite by som v nej nevynechal to, ako na mňa mieril ukrajinský snajper, ako za mnou utekalo dvanásť neoznačených vojakov, alebo ako som sa bál poslednú noc aj výbuchov ohňostrojov, pretože napätie bolo naozaj obrovské.

Začiatky v Novom Čase ma presvedčili aj o ďalšej, podľa mňa veľmi dôležitej veci. Neobmedzené tématické možnosti bulváru mu dávajú automaticky možnosť písať o hocičom. Vráťane silných ľudských príbehov. Ich publikáciou sa zháňa pomoc. Na druhý deň sa ozývajú desiatky čitateľov či súkromní podnikatelia. Potom je tu aj vlastný charitatívny projekt Srdce pre deti. Bulvár pomáha a v mnohých

prípadoch nemá ani potrebu o tom informovať. Tieto slová nie sú kritikou tzv. serióznych periodík. Nevyčítam im, že nepomáhajú obyčajným Slovákom rovnako ako napríklad Nový Čas. Ich úlohou je prinášať rozsiahle, odborné správy, do ktorých nepatria emócie a ľudské príbehy. Aj ony robia niekedy výnimky, ale v Novom Čase sa takéto články publikujú denne. Jeho kritici toto absolútne prehliadajú a na celý bulvár sa pozerajú cez prsty. Podľa nich to je suterénové čítanie, ktoré tvoria blbci, čo sa neuchytili v „poriadnejších“ médiách. Veľmi radi kritizujú, takmer nikdy nechvália. Asi až udalosti v Paname ich prinútili zamyslieť sa, že to tak nefunguje. Obsah bulváru tvoria úplne normálni ľudia ako každý iný. Chcú si zarobiť, potrebujú splatiť úvery, hypotéky, nechcú nikomu ublížiť. Áno, všade sa nájdu výnimky, ale pre tieto výnimky nebudem predsa nejaký seriózny denník označovať za špinu a hádzať naň kolektívnu vinu. Namiesto vzájomných nadávok, útokov a nezdravej súťaživosti navrhujem radšej to, aby tento čas každé médium využilo na zamyslenie sa nad samým sebou, ako môže dnes pomôcť našej krajine alebo tomu a tomu človeku.

Práve táto vlastnosť bulváru, neobmedzené možnosti, sa mi stala najviac sympatickou. Nič nebolo lepšie, ako vidieť na druhý či tretí deň, čo váš článok spôsobil. Nie, nemám na mysli politické články, ktoré stáli stoličku toho a toho politika. Toto ma nikdy nebralo a radšej som to prenechával druhým. Mňa najviac na srdci hriali úspechy a víťazstvá obyčajných ľudí, ktoré dosiahli vďaka mojim a našim článkom. Kto má predsudky voči bulváru, často si predstavuje redaktora takéhoto periodika ako možno zakomplexovanú postavu bez súdnosti. Skutočnosť je taká, že nebol iba jeden prípad, keď sa autori nechali témou zatiahnuť natoľko, že o osud cudzích ľudí bojovali na úkor vlastného voľného času a často si popritom aj poplakali. Keď plakali ľudia, plakali aj redaktori, ktorí o nich písali. Mne sa to stalo dvakrát. Raz to bol plač víťazný, druhýkrát zúfalý. Niekedy to boli iba slzy na krajíčku. Hlavne vtedy, keď sme písali o úmrtiach detí. Často rodičia ochotne rozprávali o tom, ako sa celá tragédia stala, pretože sa nemali komu vyrozprávať. Potrebovali to. Potrebovali si zaspomínať na to krásne, čo so svojimi deťmi prežili. Možno potrebovali varovať aj ostatných rodičov, aby sa nestali podobné tragédie. Boli to určite najťažšie články, ktoré sa nikdy nepísali ľahko. Ľudia ich chceli čítať, aj keď si možno povedali, že všade je len krv a tragédia. Svet je taký a to je jeho každodenný kolobeh. Rovnako ako o tragédiách som informoval o úspechoch, aj keď tzv. pozitívnych správ z roka na rok ubúda.

Príkladom reportáží, nad ktorými mohli kritici len krútiť hlavami a od-bavovať sa na nás, aké sme hyeny, boli tragické úmrtia dvojročného chlapčeka a štrnásťročnej dievčiny. Na chlapca padol v známom stavebnom obchode drevený materiál, dievča zobralo otcovu pušku v legálnej držbe a strelilo si do

hlavy. Rodičia chlapčeka boli našej regionálnej redaktorky otvorene vďační, že k celému prípadu pristupovala ako človek. Dokonca sa jej za všetko poďakovali, aj keď spravila iba to minimum, čo mohla. Uvedomili si totiž, že celou publikáciou ich prípadu nepomôžu iba sebe v boji proti obchodnému gigantovi, ale aj ďalším nevinným deťom. Koľko obchodov na základe našich a článkov o tejto téme napravili na regáloch nedostatky? Koľko mamičiek nepustilo svoje malé deti ani na meter od seba?

Podobné otázky mi napadali aj po samovražde mladého dievčaťa. Pri jej dome som bol osobne. Jej stará mama bola, pochopiteľne, rozrušená a útočila na prítomných novinárov, aj keď nič nerobili. Medzi štyrmi očami som jej povedal, že je mi to naozaj neprijemné len pár minút po tragédii sa jej niečo pýtať, ale že je to moja práca a tragédie sa v dnešnom čase odohrávajú denno-denne. Ocenila moje slová, ale nič nechcela povedať, čo som aj rešpektoval. Na druhý deň vyšiel na Tému dňa veľký článok o tomto nešťastí. Koľko otcov – poľovníkov, policajtov a ďalších, si po tomto článku uložilo zbrane na bezpečnejšie miesta? Koľko rodičov si začalo svoje deti všimáť viac, aby zistili, či sa vnútorne dlhodobo netrápia? Budem vždy presvedčený, že takéto články do bulváru patria. Všetko má svoje hranice a našou úlohou by nemalo byť získavať výpovede príbuzných obetí za každú cenu. My by sme tu mali byť preto, aby sme publikáciou spustili obrovskú prevenciu v danej problematike. Preto som nikdy neporušil svoju zásadu, že ak mi respondent povedal, že si neželá sa k niečomu vyjadrovať, už som sa ho nič viac nepýtal a jeho právo na súkromie rešpektoval.

Smutné správy boli charakteristické pre aktuálne dianie, na ktoré sa nedalo deň predtým pripraviť. Hodnotnejšie boli pre mňa vždy moje autorské články, ktorým sa dostalo pocty a ocitli sa na úvodných dvoch stranách denníka. Keďže som mal v podstatne neobmedzené možnosti, chcel som ich využiť na prinášanie exkluzívnych informácií, ale na druhej strane som prostredníctvom nich chcel nejakým spôsobom pomáhať druhým. Nebolo to možné vždy, nebudem predsa Novému Času pomaly blahorečiť. Ale keď sa takáto možnosť naskytla, neváhal som. V dvoch špeciálnych prípadoch som musel ísť až za svoje hranice a na pokraj síl. Výsledok stál za to.

Ak som niekedy pochyboval nad niektorými článkami, ktorým som sa v bulvári nevyhol, tak tieto dva prípady ma uistili, že svoju prácu si robím dobre. Nikdy v živote by som v priebehu ôsmich mesiacov nevypátral tri slovenské unesené deti, ak by som nedal šancu bulváru a dával na predsudky rovesníkov. Aj keď to je klišé, k témam únosov detí som sa dostal ako slepé kura k zrnú.

14. novembra 2013 bol pre mňa normálny pracovný deň. Ešte som bol v skúšobnej dobe a sedel takpovediac na dvoch stoličkách, oddeleniach. Doobeda som komunikoval s čitateľmi Nového Času, ktorí do redakcie telefonovali svoje tipy, posielali e-mail alebo dokonca chodili osobne. Popritom som časť z týchto tipov spracovával do článkov na web. Komunikovať s niektorými čitateľmi bolo školou samou o sebe. Ste takpovediac hovorcom spoločnosti a niektorým z nich musíte diplomaticky vysvetliť, že vám je naozaj ľúto, ak ste v novinách mali preklep alebo ste si pomýlili čiarku. Tiež musíte vedieť, ako im naznačiť, že ich tip o kvitnúcom ovocí sa naozaj nezmestí ani len na web, tobôž nie do novín. O to smutnejšie to je, keď do redakcie príde osobne dôchodca s množstvom papierov, z iného mesta, a verí, že mu dokážete pomôcť. Nie vždy je to možné a vtedy sa ho snažím aspoň povzbudiť milými, úprimnými slovami.

Raz som sa neudržel. Zhodou okolností som deň predtým robil aj na tradičnej Tíme dňa, porovnávajúcej ceny jednotlivých výrobkov v súčasnosti a za čias Československa. Bolo to množstvo historických údajov a prepočtov. Bohužiaľ, nevyhol som sa chybe. Na druhý deň som bol späť v dopoludňajšom režime na oddelení Tip od vás. Zazvonil telefón a na druhom konci sa ozval starší, našťavaný mužský hlas. Niežeby mi vyčítal chybu, ktorú som naozaj spravil. Skôr sa hádal pre nejaký názor na cenovú politiku. Keď mi začal nadávať do kokotov, odpovedal som mu slušne, že tu žiadny kokot nie je. V šoku, že odo mňa počul nadávku, stratil reč a už-už išiel spustiť ďalšiu lavínu nadávok, až som napokon zložil.

Našťastie to bol jediný takýto prípad, keď som vybuchol. Vždy sa dalo všetko vyriešiť. Kritika a upozornenie na chyby sa ľahšie prijímali dôstojne a chápavo od inteligentne komunikujúcich čitateľov než od agresívnych buranov. Koniec koncov, moja výborná exkolegyňa Mariana Vojtková nakoniec z oddelenia Tip od vás vybudovala tak skvelo fungujúci mechanizmus, ktorý nemá na Slovensku konkurenciu. Nik nekomunikuje lepšie a úspešnejšie s vlastnými čitateľmi ako Nový Čas. Viackrát som si to dokonca dovolil využiť a vynikajúce čitateľské tipy som publikoval ako samotnú Tému dňa.

Prvé mesiace v redakcii boli zaujímavé a čas na nudu rozhodne nebol. Nielen čitatelia boli pestrí a každý iný, ale aj témy dňa, ktorým som sa venoval po obede. A práve táto pestrosť ma namočila 14. novembra 2013 do problematiky únosov slovenských detí.

Už ani neviem, čo malo byť pôvodne témou dňa na nasledujúci deň. Pomáhal som s jej tvorbou môjmu vtedajšiemu šéfovi Erikovi Mihalkovi, na čitateľské tipy bolo čoraz menej času. Všetko išlo podľa plánu. Nič nezmenila ani poobedná porada o 13:30, na ktorej sa zvykli odohrávať najväčšie zásahy. Dokonca aj výmeny celých tém, čo museli redaktori často preglgnúť a následne makat takým spôsobom, aby všetko stihli do večernej uzávierky o 19:00.

Svoj text som mal pomaly hotový a premýšľal som nad tým, že sa mi hádam podarí dostať sa z redakcie pred siedmou, či dokonca šiestou večernou hodinou. Ako to v takýchto „rozjímачích“ chvíľach býva, všetko sa behom sekundy dokáže zmeniť. My novinári sme toto pravidlo poznali až príliš dobre. Denne sme písali príbehy ľudí, ktorým jediná sekunda zmenila celé životy. Havárie, samovraždy, vraždy, ale aj výhry, úspešné operácie... V tomto kontexte sa tá moja jedna sekunda zdala byť absolútne bezvýznamnou. Veď nakoniec zmenila iba to, že som v práci zostal o niečo dlhšie, nikomu sa nič nestalo.

„Meníme tému,“ povedal odrazu Erik a ja som vedel, že je zle. Keď sa pozerám na túto sekundu späť, tak z jej bezvýznamnosti sa v priebehu ďalších mesiacov stala sekunda, ktorá nielenže mala obrovský vplyv na môj celý život, ale ovplyvnila životy celých rodín a malých detí. Témou dňa sa totiž v tom okamihu stala správa americkej webovej stránky: Slovenka Mária Pfeifer je už viac ako rok na úteku so svojimi synmi a ich americkí otcovia žiadajú o pomoc!

Netuším, kto prišiel s tým, že to máme spracovať na Tému dňa, či to bol Erik, alebo to bol pokyn od iného nadriadeného. Ani neviem, kto našiel celý tento príbeh. Pravdepodobne to bol čitateľský tip. Povedzme, že to tak zariadil osud.

Nebyť tohto dňa a momentu, nikdy by som sa nezačal vŕtať v prípadoch unesených detí. Prvotná správa o Márii Pfeifer bola stručná. Rodená Slovenka žijúca roky v USA si zo dňa na deň v roku 2012 zbalila kufre a z dovolenky v rodnej krajine v srdci Európy sa so svojimi dvoma synmi Sashom a Robertom Jerryom nevrátila. Bola už jeseň 2013 a nebolo po nich ani stopy. Pre krátkosť času som preložil článok do našich novín a potom som sa o prípad začal zaujímať detailnejšie. Rešeršoval som si informácie o otcoch oboch chlapcov, o ich zamestnaniach, našiel som na nich aj kontakty.

Hneď na druhý deň som mal už na telefóne otca staršieho Roberta Jerryho, Bobba Pfeifera. Bývalý hollywoodsky producent bol nadšený, že sa mu ozvali

médiá zo Slovenska, kde sa podľa neho Mária dlhý čas schovávala. Ako som sa dozvedel, bol u nás aj osobne a najal si služby súkromného detektíva. Nič nevedelo k tomu, aby Máriu a deti lokalizoval. Presvedčil som ho, aby zapózoval s vytlačeným odkazom „Nový Čas a Slováci, prosím, pomôžte mi nájsť môjho syna“, čo by vytvorilo autentickejší a údernejší dojem.

Ak sme si na chvíľu mysleli, že začíname pomalý útok na materskú lásku a ideme brať deti ich matke, pomaly vynárajúce sa fakty nás priviedli späť do reality. Mária nikdy v USA nemala žiadnu normálnu prácu a jej manželstvá s otcami ich detí boli veľmi krátke. Súd niekoľkokrát avizoval, že aj otcovia majú právo stýkať sa so svojimi synmi. Čerešničkou na torte bolo to, že nikdy nedokázala poriadne odpovedať na otázku, odkiaľ mala tisíce eur, ktoré ju živili na úteku a za ktoré dala svoje deti do francúzskej súkromnej školy. Ako nakoniec vysvitlo, dala sa dohromady so starším švajčiarskym podnikateľom, ktorý bol v minulosti stíhaný za finančné podvody a dokonca vyhostený z USA. Ale to už predbiehame. Chceli sme si byť istí, že značku Nový Čas nikto nezneužije na nekalé kroky, ktoré budú voči nevinným nespravodlivé. My sme tu boli vždy nato, aby sme pomáhali a nie ubližovali.

Po publikovaní srdcevrúceho odkazu Boba Pfeifera nabrali udalosti rýchly spád. Do redakcie prišiel, ako inak, vynikajúci čitateľský tip. Len niekoľko týždňov predtým nafilmoval čitateľ Máriu s deťmi na dovolenke vo Vysokých Tatrách. Keď videl naše články, spomenul si na toto video a poslal nám ho. Rovnako začali chodiť tipy z celého Slovenska. Svedectvá, v ktorých sa tvrdilo, že Mária bola s deťmi iba pred chvíľou tam a tam. Bolo to doslova sledovanie naživo. Otcovia nakoniec do plácu hodili vysokú finančnú odmenu. Prvé štyri dni sa v našej redakcii nehovorilo o ničom inom než o záhadnej Slovenke na úteku.

Máriini príbuzní, ktorí za ňou stáli, pravdepodobne nezvládli tlak, pod ktorým sa ocitli po publikovaní prvej série článkov v najčítanejšom slovenskom denníku. Do redakcie prišiel z anonymného e-mailu takmer stostranový spis z rozvodového konania Márie a jej druhého amerického manžela. Okrem toho anonym pripojil informácie o akomsi záhadnom americkom súkromnom detektívi, ktorý mal Márii a jej rodine strpčovať život. Ako som až rok po týchto udalostiach zistil, toto všetko pochádzalo od Máriinho príbuzného. Ak si myslel, že tým získa verejnú mienku na jej stranu, mylil sa.

V spise sa okrem negatívnych obvinení na stranu otca nachádzali aj výpovede proti Márii. Otec mal podľa spisu brať v minulosti drogy, antidepresíva, chcel sa zabiť. Matka sa mala živiť pochybnou cestou, zabráňovať v styku s ot-

com a žiť zhýralo. Rozsudok nakoniec znel, že otec ma právo stretávať syna pod dozorom sociálnej pracovníčky. Mária nechcela rešpektovať ani to.

Do prípadu sa zaplietol aj spomínaný americký detektív. Podľa referencií na svojej stránke sa venoval únosom detí už desaťročia. Jeho práca spočívala v tom, že prišiel do krajiny s rodičom dieťaťa, ktorý mal podľa súdu na neho jediný nárok, a dieťa uniesol. Vraj iba raz sa vyskytol prípad, keď unesené dieťa začalo plakať a hovorilo, že chce byť s druhým rodičom, lebo ten, ktorý ho chcel späť, mu robil zle. Potom mal dieťa vrátiť naspäť. Nevedno, čo všetko bolo na tom pravdy, ale pracovné metódy tohto človeka boli minimálne podivné.

Stretol som sa s nim osobne aj pri inom prípade, ktorý sa pre mňa takmer skončil veľmi zle. Po jeho vyriešení totiž prišiel rad rôznych vyhrážok, aby som nič nezverejňoval, ináč sa mi môže niečo stať. Čo už, že som mu pri tom pomáhal. Išlo o prípad, keď chcel Američan nájsť svoju dcéru po rokoch – po tom, čo s ňou slovenská matka utiekla z USA na Slovensko.

Detektívovi som kládol množstvo otázok o Márii Pfeifer aj o tom, čo zažil na Slovensku, keď tu po nej pátral. Zároveň som vyberal z rozvodového spisu rôzne fakty a zaujímavosti. Ďalšie články boli na svete, ale po nich prišla dlhšia odmlka. Prípad Pfeifer ma živil posledné dva novembrové týždne a rovnako, ako prišiel, tak aj náhle odišiel. Mária sa nenašla, už nechodili viac čitateľské tipy, nezabrali ani odkazy otcov. Vyzeralo to, že sa matka tak skoro nenájde.

Až tri dni pred Vianocami zazvonil redakčný mobil, na ktorý volajú čitateľia, ak sa chcú s nami podeliť o svoje tipy, či nás pochváliť alebo napomenúť. Na druhom konci sa ozvala Mária Pfeifer. Reagovala na publikované články a poskytla konečne exkluzívnu sponed. Svoj pohľad na celú vec. Nanešťastie, nebol som v ten víkendový deň v robote, a tak celý článok spracoval kolega bez toho, aby mi dal vedieť, aký mal telefonát. S Máriou som sa snažil ešte v novembri spojiť rôznymi spôsobmi. Získal som mnoho telefonných čísel na jej príbuzných a kamarátky. Písal som aj na jej e-mailové adresy. Napriek vtedajšiemu veľkému tlaku sa so mnou stretol jeden z jej príbuzných a pod garanciou anonymity mi poskytol rozhovor. Obhajoval Máriu, ale skontaktovať s ňou ma odmietol.

Keď som sa na druhý deň dozvedel, že Mária zavolala do redakcie a nikto mi o tom nepovedal, zostal som nemilo prekvapený. Okamžite som vytočil číslo môjho zdroja a dostal stručnú správu: Máriu chytili vo Francúzsku, deti už nemá, otcovia letia z Ameriky na súd. Bum! Skoro som vyskočil po plaťon z toľkého návalu adrenalínu. Ihneď som to volal do redakcie, keďže bola nedela, a článok som napísal v obchodnom centre cez tablet. Otcom sa nedalo

dovolať, asi boli ešte v tom čase v lietadle a v nedeľu by som tak či tak toho veľa nezistil.

Obrovskou škodou bolo, že na druhý deň, v pondelok, bolo už 23. decembra, čo znamenalo, že sa noviny na vianočný deň nevyrábali. A práve deň pred Vianocami rozhodoval francúzsky súd o osude detí. Znamenalo to pre nás jediné. Akékoľvek nové správy vyjdú iba na internete a v tlačenom Novom Čase sa objavia najskôr až 27. decembra.

Aj keď som najradšej všetko podstatné dával do novín, moju radosť to neskazilo a deň pred Vianocami som bol asi najpracovitejší redaktor našich novín. Otcovia už boli vo Francúzsku. Volal som im, ale stále nedvíhali. Až sa napokon ozval Bob Pfeifer. Pripomenul som mu, ako pri ňom Nový Čas stál, keď zverejnil jeho výzvu. Stále dookola mi opakoval, že nemôže nič povedať a že sa bojí o život. Niečo ešte zamrmľal a viac sa mu rozumieť už nedalo. Bol som na neho nesmierne naštvaný, že ma využil a takto odkopol v čase, keď sa celý prípad finalizoval. Pobehoval som po poloprázdnej redakcii a stále vytáčal jeho číslo. Volal som aj slovenským úradom, odborníkom, komukolvek, koho som do tejto kauzy ako novinár zatiahol a žiadal od neho v minulosti nejaké informácie. Bol deň pred Vianocami a nikto už nemal na mňa náladu. Veď ani len noviny nám na druhý deň nevychádzali. Z čiastkových informácií sa mi podarilo zistiť, že deti skončili v opatere otcov, Mária bola slobodný občan, ktorý nemohol cestovať do USA, a celý príbeh sa skončil.

Keď sa dnes pozriem späť na reakciu Boba Pfeifera, plne ho chápem. V jeho role, keď som musel ignorovať akékoľvek telefonáty od druhých médií, som sa ocitol o rok a pol neskôr v Paname pri prípade Gajdárovcov.

27. decembra 2013 som odletel do Paríža, kde som prestupoval na let do USA na súkromnú dovolenku s priateľmi. Ako sme išli letiskovou halou, odrazu sa oproti mne objavila skupinka ľudí. Sekundu som zaváhal a zvolal: „Bob Pfeifer!“ Hneď ma spoznal, objal a poďakoval za moje články. Nemohol som tomu uveriť, že som na obrovskom letisku narazil na oboch otcov, oboch synov, ich právnych zástupcov a ďalších ľudí vrátane kameramana americkej televízie. Prítom letenky na moju dovolenku som si na tento termín kupoval dávno predtým, než do redakcie prišiel tip na príbeh Márie Pfeifer. Čo už iné, ako „zariadil to takto osud“ som si za týchto okolností mohol povedať?

S Bobom som spravil krátky rozhovor, porozprával som sa aj s Jerryom a s americkým kameramanom som si vymenil kontakty. Jedna z troch najväčších televízií ABC totiž o celom prípade chystala obrovskú investigatívnu reláciu. V pláne mali dodatočne priletieť aj na Slovensko a navštíviť novinárov, ktorí celú kauzu u nás otvorili.